

זקן ואינה לפי כבודו ולפנים משורת הדין

נוסח כ"י מינכן 95

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף ל עמוד ב
 רבי ישמעאל ברבי יוסי הוה קאזיל באורחא, פגע
 ביה בההוא גברא, דהוה קדרי פתכא דאופי,
 אותבינהו וקא מיתפת.

אמר ליה: דלי לי.

אמר ליה: כמה שוין לך?

אמר ליה: פלגא דזוזא. שקל פלגא דזוזא יהיב
 ליה, אפקרה. הדר זכה בהו,
 הדר יהיב ליה פלגא דזוזא אחרינא

אמר ליה: לכולי עלמא אפקר ולך לא אפקר.

ומי הוי הפקר כי האי גוונא? והתנן, בית שמאי
 אומרים: הפקר לעניים - הפקר, ובית הלל
 אומרים: אינו הפקר, עד שיהא הפקר אף
 ולעשירים כשמיטה.

רבי ישמעאל ברבי יוסי לכולי עלמא אפקרי,
 ובמלתא בעלמא הוא דאוקמיה.

ותיפוק ליה דזקן ואינו לפי כבודו הוה!

לפנים משורת הדין הוא דעבד.

נוסח כ"י מינכן 95

מסכת בבא מציעא דף ל עמוד א

מצא שק

מנהגי מילי? - דתנו רבנן: +דברים כ"ב+
 והתעלמת - פעמים שאתה מתעלם,

כיצד? היה כהן והיה בבית הקברות, זקן ואינה
 לפי כבודו, או שהיתה עבודה שלו מרובה משל
 חבירו - לכך נאמר והתעלמת

1. נוסח בדפוס

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף ל עמוד ב
 רבי ישמעאל ברבי יוסי הוה קאזיל באורחא, פגע
 ביה ההוא גברא, הוה דרי פתכא דאופי,
 אותבינהו וקא מיתפת.

אמר ליה: דלי לי.

אמר ליה: כמה שוין?

אמר ליה: פלגא דזוזא. יהיב ליה פלגא דזוזא,
 ואפקרה. הדר זכה בהו,
 הדר יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרה.

חזייה דהוה קא בעי למיהדר למזכיה בהו,

אמר ליה: לכולי עלמא אפקרנהו ולך לא
 אפקרנהו.

ומי הוי הפקר כי האי גוונא? והתנן, בית שמאי
 אומרים: הפקר לעניים - הפקר, ובית הלל
 אומרים: אינו הפקר, עד שיהא הפקר לעניים
 ולעשירים כשמיטה.

אלא רבי ישמעאל ברבי יוסי לכולי עלמא
 אפקרינהו, ובמלתא בעלמא הוא דאוקמיה. והא

רבי ישמעאל ברבי יוסי זקן ואינו לפי כבודו הוה!

- רבי ישמעאל ברבי יוסי לפנים משורת הדין הוא
 דעבד.

2. נוסח הדפוס

מסכת בבא מציעא דף ל עמוד א

מצא שק או קופה [וכל דבר] שאין דרכו ליטול -

הרי זה לא יטול. מנהגי מילי? - דתנו רבנן:

+דברים כ"ב+ והתעלמת - פעמים שאתה

מתעלם, ופעמים שאי אתה מתעלם. הא כיצד?

היה כהן והיא בבית הקברות, או שהיה זקן ואינה

לפי כבודו, או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל

חבירו - לכך נאמר והתעלמת מהם.

3. נוסח הדפוס

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פג עמוד א
רבה בר בר חנן תברו ליה הנהו שקולאי חביתא
דחמרא. שקל לגלימיהו, אתו אמרו לרב. אמר
ליה: הב להו גלימיהו. - אמר ליה: דינא הכי? -
אמר ליה: אין, +משלי ב'+ למען תלך בדרך
טובים. יהיב להו גלימיהו. אמרו ליה: עניי אנן,
וטרחינן כולה יומא, וכפינן, ולית לן מידי. אמר
ליה: זיל הב אגרייהו. - אמר ליה: דינא הכי? -
אמר ליה: אין, +משלי ב'+ וארחות צדיקים
תשמר.

נוסח כתבי יד וחלק מהראשונים

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פג עמוד א
רבה בר בר חנן תברו ליה הנהו שקולאי חביתא
דחמרא. שקל לגלימיהו, אתו אמרו לרב. אמר
ליה: הב להו גלימיהו. - אמר ליה: דינא הכי? -
אמר ליה: +משלי ב'+ למען תלך בדרך טובים.
יהיב להו גלימיהו. אמרו ליה: עניי אנן, וטרחינן
כולה יומא, וכפינן, ולית לן מידי. אמר ליה: זיל
הב אגרייהו. - אמר ליה: דינא הכי? - אמר ליה:
+משלי ב'+ וארחות צדיקים תשמר.

4. ערוך השולחן חושן משפט הלכות אבידה ומציאה סימן רסג סעיף ד

כתב הרמב"ם ז"ל [שם הל' י"ז] ההולך בדרך הטוב והישר ועושה לפנים משוה"ד מחזיר את האבידה בכל
מקום ואע"פ שאינה לפי כבודו ויש חולקין ואוסרין להחזיר כשאינה לפי כבודו מפני שמזלזל בכבוד התורה
אלא אם רצה ישלם מכיסו וזה לא שייך אלא שהוא ת"ח אבל אם כבודו הוא מפני עושר או ענין אחר
מודים להרמב"ם שיכול להחזיר על עצמו [וזהו שאמר רבא שם ל'. כל שבשלו מחזיר וכו' דבברייתא לא
איירי רק בכבוד התורה והוא מוסיף גם שארי מיני כבוד ואתי שפיר קושית הב"ע"ש]:

5. ספרא בהר פרשה א

לך לעבדך ולאמתך, מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר ובשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך, שיכול אין לי אלא פירות שביעית נאכלים
אלא לעניים בלבד, מניין אף לעשירים, תלמוד לומר לך ולעבדך ולאמתך הרי בעלים עשירים אמורים,
עבדים ושפחות אמורים,
אם כן למה נאמר ואכלו אביוני עמך העניים אוכלים אחר הביעור, ולא עשירים דברי רבי יהודה, ר' יוסי
אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלים אחר הביעור.

6. מלבי"ם שמות פרק כג

ועוד מפרש שהנטישה הוא שיעזבם מרשותו שיהיה הפקר לא שהוא ישים עליהם גדר סביב והוא יחלקם
לעניים, ופסק כן הרמב"ם [פ"ג מה' שמטה ויובל הלכה כד]:

